

שיעור יד: סוגיית הפתיחה לפרק "מי שמת" (סיום)

Session #14: The Opening Sugya Of Chapter 9 (Conclusion)

בת אשתו מהו שתמעט בנכסים אלמנתו מהו שתמעט בנכסים אלמנתו וכת אי זה מהן קודמת אמר ליה זיל האידנא ותא למחר כי אתא אמר ליה פשוט מיתה הדא רבאמר רבי אבא אמר רבי אסי עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין בנכסים מועטין מה בת אצל אחין הבת ניונת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת אלמנה ניונת והבת תשאל על הפתחים: אדמון אומר בשביל שאני זכר

שקלי להו בנות לכולהו אלא אמר רבא אמוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים פשיטא מרובין ונתמעטו ככר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי יברשות יורשין קיימי הלכך ברשות יורשין שבוה או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא תא שמע רבאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי אבהו וקא בעי מיניה אלמנתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דאית לה מזוני ממעטא או דלמא כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה יאם תמצא לומר כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה בת אשתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מנסבא נמי אית לה וממעטא או דלמא כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא ואם תמצא לומר כיון דאילו מתה לית לה יולא ממעטא בע"ה מהו שימעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מיית נמי אית ליה ממעטא או דלמא כיון דמחסרי גוביינא ילא ממעט ואיכא דבעי לה לאידך גיסא בע"ה מהו שימעט בנכסים

מי שמת והניח בנים ובנות כזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו נכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: גמליאל וכמה מרובין אמר רב יהודה אמר רב כדי שזונו מהן אלו ואלו שנים עשר חדש כי אמריתא קמיה דשמואל אמר זו דברי רבן גמליאל בר רבי אבל חכמים אומרים כדי שזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן מרובין פחות מכאן הרי אלו מועטין ואי ליכא לאלו ואלו עד שיבגרו

(1) ירושלמי בבא בתרא ט'א:א'

מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו. הנכסים ממועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי. אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון.

הלכה: מי שמת והניח בנים ובנות כול'. פני מתניתא. הבנות יזונו והבנים (ישאלו) [יסחרו] על הפתחים. רב ירמיה בשם רב. והוא שיהא שם לאילו [ולאילו] מזונות שנים עשר חודש. שמואל אמר. זו דברי רבן גמליאל ברבי. אבל דברי חכמים. עד שיבגורו או עד שינשא. ואית בה לקולא ואית בה לחומרא. פעמים שסמוכין לבגר ופעמים שרחוקות מן הבגר. בעון קומי רבי חייה בר ווה. איך שמעתנה מרבי יוחנן. אמר לון. אנא לא שמעית מיניה הדיא מילתא אלא מה דנתן בר הושעיה בעא קומי רבי יוחנן. היה שם לאילו ולאילו מזון י"ב חודש ונתמעטו נכסין. אמר ליה. הואיל והתחילו בהיתר התחילו.

רבי חנינה ורבי מנא. חד אמר. והוא שיהא שם בסוף מזון י"ב חודש. וחרנה אמר. אפילו מתחילה. לא היה שם לאילו ולאילו מזון י"ב חודש והותירו יש שם מזון לאילו ולאילו י"ב חודש. אמר רבי אמי בבלייא. נישמעניה מהדא. אם עמדו יתומין ומכרו שלהן מכרו. כל שכן אם הותירו יחלקו. היה שם לאילו ולאילו מזון י"ב חודש ואלמנה לזון. מהו שיאמרו בנים לבנות. כלום אין לכם אלא מזון י"ב חודש. אמר רבי אבדומי. נישמעניה מהדא. אם אמרו היתומים. הרי אנו מעלין נכסי אבינו יותר דינר. אין שומעין להן. רב חסדא בעי. היה שם לאילו ולאילו מזון י"ב חודש ואלמנה לזון. מהו שיאמרו בנים לבנות. אין לכם אלא מזון י"ב חודש. ודא דתימר. והוא שיהא שם לאילו ולאילו מזון י"ב חודש. חוץ מפתובת אשה חוץ ממזונות אלמנה חוץ מפרנסת בנות חוץ ממלוה בשטר חוץ ממלוה בעדים חוץ מקבורתה. אלמנה ובנות שתיים שוות אלמנה ובנים שניהן שוין. אין אלמנה דוחה לבנות ולא בנות דוחות לאלמנה. פעמים שאלמנה דוחה לבנות על ידי בנים. כשם שהאלמנה דוחה לבנות על ידי בנים כך תדחה אלמנה לבנים. אמר. ראויה היא לתבוע ולאבד מזונותיה.

כהדא ארמלתיה דרבי שובתי הות מבזבזה בניכסיה. אתון בנוי קרבון לרבי לעזר. אמר לון. ומה ניעביד לכון ואינון עמא שטייא. מי נחתון אמרון אמרו לפתובה מה נעביד. אמר לון. איתחמון זבגון מן נכסי ואתייא ותבעה פרנא ולית לה מזונין. בתר יומין אתת וקריבת לרבי לעזר. אמרה ליה. יבוא עלי אם אמרתי להן דבר. ומה נעביד ומפת פרושין נגעו בה.

רב חננאל בשם [רב] רבי זעירא בשם אבא בר ירמיה. שני דברים אמר חנן הלכה כמותו. שבעה דברים אמר אדמון ואין הלכה כמותו. רבי בא בר זבדא בשם רבי יצחק בן חקילה. כל מקום ששינונו אמר רבן גמליאל. רואה אני את דברי אדמון הלכה כאדמון.

שמואל אמר. זכין לעברים. רבי לעזר אמר. אין זכין לעוברין. מתניתא פליגא על רבי לעזר. גר שמת וביזבזו ישראל את נכסיו ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת כולן חייבין להחזיר. החזירו ואחר כך מת הבן או שהפילה אשתו. המחזיק באחרונה זכה. בראשונה זכה אי לא. פתר לה משום ייאוש ואפילו כשמואל לית הוא פליגא. או אפילו באחרונה לא יזכה. עוד הוא משום ייאוש.

(2) בבא בתרא קלט ע"ב - קמ ע"ב

וכמה מרובין?

אמר רב יהודה אמר רב **כדי שיזונו מהן אלו ואלו שנים עשר חדש**

כי אמריתא קמיה דשמואל אמר

זו דברי רבן גמליאל בר רבי**אבל חכמים אומרים כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו.****איתמר נמי**

כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן

כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן מרובין פחות מכאן הרי אלו מועטין.

ואי ליכא לאלו ואלו עד שיבגרו, שקלי להו בנות לכולהו?

אלא אמר רבא מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים.

פשיטא

מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין
מועטין ונתרבו מאי?
ברשות יורשין קיימי הלכך ברשות יורשין שבוח
או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא

תא שמע

דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן
יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו.

יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי אבהו וקא בעי מיניה
אלמנתו מהו שתמעט בנכסים?
מי אמרינן כיון דאית לה מזוני ממעטא
או דלמא כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה.

אם תמצא לומר

כיון דאילו מנסבא לית לה
השתא נמי לית לה
בת אשתו **מהו** שתמעט בנכסים
מי אמרינן
כיון דכי מנסבא נמי אית לה וממעטא
או דלמא כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא?

ואם תמצא לומר

כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא
בע"ח מהו שימעט בנכסים?
מי אמרינן
כיון דכי מיית נמי אית ליה ממעט
או דלמא כיון דמחסרי גוביינא לא ממעט?

ואיכא דבעי לה לאידך גיסא:
בע"ח מהו שימעט בנכסים?
בת אשתו מהו שתמעט בנכסים?
אלמנתו מהו שתמעט בנכסים?
אלמנתו ובת אי זה מהן קודמת?

אמר ליה זיל האידנא ותא למחר
כי אתא אמר ליה
פשוט מיהת חדא
דאמר רבי אבא אמר רבי אסי

עשו אלמנה אצל הבת אצל האחין בנכסים מועטין

מה בת אצל אחין הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים
אף אלמנה אצל הבת אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים.

the Halakhot of Alfasi

(3) ר"ף לפי סדר תלמוד בבלי בבא בתרא פרק תשיעי

מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו הנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון:

ולית הילכתא כאדמון אף על גב דגרסינן בפרק שני דיני גזלות {בבלי כתובות קט ע"א} אמר רב יצחק משמא דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הילכתא כמותו בהא לית הילכתא כוותיה דסוגיא דשמעתא כתנא קמא [סלקא]:

וכמה מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגורו איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגורו הן הן מרובים ואינן הן הן ממועטין ואי ליכא לאלו ולאלו עד שיבגורו מאי אמר רבה מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגורו והשאר לבנים והני מילי במקרקעי אבל במטלטלי כיון דבתקנתא דבתראי הוא דמיתזני אף על גב דמועטין נינהו ניזונין מהן אלו ואלו דלא תקינו להו רבנן אלא למיהוי כבנים אבל למיהוי יתר מבנים ולמישקל הכל לא והכי שדר [גאון]

פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן היורשין מועטין ונתרבו מאי תא שמע דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו איבעיא להו בעל חוב מהו שימעט בנכסים מזונות בת אשתו מהו שתמעט בנכסים אלמנה ובת אי זה מהן קודם ואיפשיט מיניהו חדא דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחים במועטין מה בת אצל האחים הבת ניזונת והבנים ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים והנך כולהו לא איפשיטו ולקולא עבדינן ולא ממעטי דנכסי בחזקת בנים קימי ולא מפקינן מיניהו אלא בראיה:

the Rambam

(4) רמב"ם אישות ל"ט

יז. מי שמת והניח בנים ובנות, יירשו הבנים כל הנכסים, והן זנין את אחיותיהם עד שיבגורו או עד שיתארוסו. במה דברים אמורים, בשהניח נכסים שאפשר שיזונו מהן הבנים והבנות כאחד עד שיבגורו הבנות, ואלו הן הנקראים נכסים מרובים. אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה, מוציאין מהן מזונות לבנות עד שיבגורו, ונותנין השאר לבנים. ואם אין שם אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות ניזונות מהן עד שיבגורו או עד שיתארוסו, והבנים ישאלו על הפתחים:

יח. במה דברים אמורים, בשהניח קרקע, אבל אם הניח מיטלטלין, הואיל ובתקנת הגאונים הוא שיזונו הבנות מן המיטלטלין, הרי הבנות והבנים ניזונות כאחת מן הנכסים האלו המועטין, שלא תיקנו להן במיטלטלין אלא שיהיו כבנים. ובזה הורו הגאונים:

יט. הניח קרקע והיו הנכסים מרובין, ונתמעטו אחר כן, כבר זכו בהן יורשין. היו מועטין בשעת מיתה, ונתרבו אחר כן, הבנים יורשין אותן. ואפילו לא נתרבו, אם קדמו הבנים ומכרו נכסים מועטין, מכרן קיים:

כ. היו הנכסים מרובין ויש עליו חוב, או שהתנה עם אשתו שיזון את בתה, אין החוב ולא מזונות בת אשתו ממעטין בנכסים, אלא יירשו הבנים הכל, ויתנו לבעל חוב חובו, ויזונו בת אשת אביהם עד זמן שפסק, ויזונו אחיותיהם עד שיבגורו או עד שיתארוסו מתחת ידיהם:

כא. הניח אלמנה ובת, בין ממנה בין מאשה אחרת, ואין בנכסים כדי שיזונו שתיהן, האלמנה ניזונת, והבת תשאל על הפתחים. וכן אני אומר שמזונות הבת קודמין לירושת הבן כתובת אמו שמתה בחיי אביו, ואף על פי ששניהם מתנאיי כתובה. וקל וחומר הדברים, אם נדחת ירושה של תורה מפני מזונות הבת, לא תידחה ירושת הכתובה שהוא תנאי בית דין מפני מזונות הבת:

כב. מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות, ולא הניח בן, אין אומרין יזונו הקטנות עד שיבגורו ויחלקו שאר הנכסים בשוה, אלא כולן חולקות בשוה: